

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ชื่อนิสิต	นางสาวอรรณณ อุทิสวรรณกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รพี สุวรรณะชญ
แผนกวิชา	สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
ปีการศึกษา	2521

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ บทบาทที่ปรารถนา และความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาจากข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในภาคต้นปีการศึกษา 2520 จำนวน 341 คน ระบุในแบบสอบถาม การวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์แยกพิจารณาในสองประเด็นใหญ่คือ หน้าที่ และสิทธิ ได้แก่ หน้าที่ที่อาจารย์ปฏิบัติและสิทธิที่อาจารย์ได้รับ หน้าที่ที่อาจารย์ชอบปฏิบัติและสิทธิที่อาจารย์ชอบ ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบ ความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบ นอกจากนั้นยังได้แยกวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ในประเด็นย่อยคือ สาขาวิชาที่อาจารย์ทำงาน ตำแหน่งวิชาการสถานที่ทำงานครั้งแรก และระยะเวลารับราชการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์นั้น นอกจากวิเคราะห์ในประเด็นย่อยดังกล่าวแล้ว ยังได้วิเคราะห์ในประเด็นย่อยเพิ่มอีกสองประเด็นคือ อายุ รายได้ ผลการศึกษา ปรากฏว่า

1. บทบาทที่ปฏิบัติอยู่ของอาจารย์

1.1 หน้าที่ที่อาจารย์ปฏิบัติ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกือบทุกคนปฏิบัติงานต่างในกลุ่มหน้าที่สอนหลายประการ อาทิ อ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอนบรรยายในชั้นเรียน นอกจากอาจารย์มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการสอนต่างๆ ดังกล่าวแล้ว อาจารย์เกือบทุกคนยังให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา โดยมีอาจารย์ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นจำนวนมากกว่าอาจารย์ที่ให้คำแนะนำในปัญหาทั่ว ๆ ไปแก่นักศึกษา หน้าที่ที่อาจารย์ปฏิบัติมากที่สุดมากรองลงมาคือ วิจัย จากการศึกษาพบว่าอาจารย์ปฏิบัติงานวิจัยในสนามหรือวิจัยในห้องทดลองเป็นจำนวนมากกว่าอาจารย์ที่ปฏิบัติงานวิจัยจากเอกสารที่น่าสนใจคือ มีอาจารย์จำนวนไม่น้อยที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานบริหารด้วย อย่างไรก็ตาม งานบริหารที่อาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติคือ ประชุมเรื่องทั่วไป นอกจากนี้ได้แก่ พิจารณานโยบายด้านวิชาการ พิจารณานโยบายด้านการบริหารงานบุคคล และพิจารณานโยบายด้านงบประมาณ

อรรณณ อุทิสวรรณกุล. 2521. “บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ =

Role Performance and Role Preference of Chiangmai University Professors.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หน้าที่ที่อาจารย์ปฏิบัติน้อยมากคือ งานบริการทางวิชาการแก่สังคม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการช่วยเหลืองานของสมาคมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการของศูนย์ให้คำปรึกษาทางวิชาการ

1.2 สิทธิที่อาจารย์ได้รับ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีสิทธิให้คะแนนและกำหนดวิธีให้คะแนน นอกจากนั้นยังมีสิทธิอื่นอีกหลายประการ คือ กำหนดเนื้อหาวิชา และวิธีสอนร่วมตัดสินนโยบายของภาควิชา เลือกวิชาที่จะสอน ร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย กำหนดจำนวนชั่วโมงในการสอน กำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานในมหาวิทยาลัย ร่วมตัดสินนโยบายของคณะ และร่วมตัดสินนโยบายของมหาวิทยาลัย

2. บทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์

2.1 หน้าที่ที่อาจารย์ชอบปฏิบัติ หน้าที่ที่อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกือบทุกคนระบุว่าชอบปฏิบัติ ได้แก่ หน้าที่สอน ที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ อาจารย์ชอบอ่านหนังสือหรือบทความเกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอน และที่น่าสังเกตคือ มีอาจารย์ที่ชอบตรวจรายงานประจำภาคหรือตรวจการบ้านเป็นจำนวนน้อยมาก หน้าที่ที่อาจารย์ชอบปฏิบัติมากอีกหน้าที่หนึ่งคือ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา ทั้งนี้ มีอาจารย์ที่ชอบให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษามากกว่าอาจารย์ที่ชอบให้คำแนะนำในปัญหาทั่ว ๆ ไป หน้าที่ที่อาจารย์หลายคนระบุว่าชอบต่อมากคือ วิจัย และจากการสอบถามรายละเอียดพบว่า มีอาจารย์ที่ชอบปฏิบัติงานวิจัยในสนามหรือวิจัยในห้องทดลองเป็นจำนวนมากกว่าอาจารย์ที่ชอบปฏิบัติงานวิจัยจากเอกสารหน้าที่ที่มีอาจารย์ระบุว่าชอบน้อยมากคือ งานบริหารมหาวิทยาลัย ดังจะเห็นได้ว่าน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของอาจารย์ที่ศึกษาระบุว่าชอบพิจารณานโยบายด้านวิชาการ ประชุมเรื่องทั่วไป พิจารณานโยบายด้านการบริหารงานบุคคล พิจารณานโยบายด้านงบประมาณ ส่วนปฏิบัติงานบริการทางวิชาการแก่สังคมนั้น มีอาจารย์จำนวนครึ่งหนึ่งที่ระบุว่าชอบให้คำแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาทั่ว ๆ ไป (ไม่ใช่แก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ซึ่งมากกว่าอาจารย์ที่ระบุว่าชอบเป็นกรรมการและที่ปรึกษาคณะกรรมการให้หน่วยราชการและองค์กรเอกชนอย่างเห็นได้ชัด

2.2 สิทธิที่อาจารย์ชอบ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ส่วนใหญ่ชอบสิทธิเลือกวิชาที่จะสอน สิทธิอื่น ๆ ที่อาจารย์ชอบรองลงมาคือ สิทธิกำหนดเนื้อหาวิชาและวิธีสอน ให้คะแนนและกำหนดวิธีให้คะแนน ร่วมตัดสินนโยบายของภาควิชา กำหนดจำนวนชั่วโมงในการสอน ร่วมในกิจกรรมของมหาวิทยาลัย กำหนดจำนวนชั่วโมงการทำงานในมหาวิทยาลัย ร่วมตัดสินนโยบายของคณะ และร่วมตัดสินนโยบายของมหาวิทยาลัย

3. ความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์

ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบ หมายถึง อาจารย์เคยและหรือกำลังปฏิบัติหน้าที่นั้น แต่มีความรู้สึกไม่ชอบหน้าที่นั้น หรืออาจารย์ไม่เคยปฏิบัติหน้าที่นั้น แต่มีความรู้สึกชอบหน้าที่นั้น

อรรถพร อุทิสวรรณกุล. 2521. “บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ =

Role Performance and Role Preference of Chiangmai University Professors.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบ หมายถึง อาจารย์เคยและหรือได้รับ สิทธินั้น แต่มีความรู้สึกไม่ชอบสิทธินั้น หรืออาจารย์ไม่เคยได้รับสิทธินั้น แต่มีความรู้สึกชอบสิทธินั้น

จากการทดสอบสมมติฐานในการศึกษาตัวไคสแควร์ และ t (ทางเดียว) สรุปได้ว่า

1. สาขาวิชาไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์

2. ตำแหน่งวิชาการไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่ และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์

3. สถานที่ทำงานครั้งแรกไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์

4. อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบ ของอาจารย์ แต่อายุมีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบของอาจารย์

5. ระยะเวลารับราชการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไม่มีความสัมพันธ์กับความ ขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบของอาจารย์ แต่ระยะเวลารับราชการใน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบของอาจารย์

6. รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ที่ปฏิบัติและหน้าที่ที่ชอบ ของอาจารย์ แต่รายได้มีความสัมพันธ์กับความขัดแย้งระหว่างสิทธิที่ได้รับและสิทธิที่ชอบของอาจารย์

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับการระบุของอาจารย์ที่ว่ามีปัญหาในการ ทำงานเพียงหนึ่งในสาม โดยอาจารย์มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิจัย บริหารมหาวิทยาลัย ให้บริการ ทางวิชาการแก่สังคม และงานสอนเป็นจำนวนมากกว่าอาจารย์ที่มีปัญหาการให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษาอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ผู้เขียนมีทัศนคติว่าควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับ ความขัดแย้งระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์ อาทิ ระดับการศึกษา ความรู้สึกของอาจารย์ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อนักศึกษา อาจารย์ที่มีตำแหน่งบริหาร และอาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งบริหาร เป็นต้น

อรรถพร อุทิสวรรณกุล. 2521. “บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และบทบาทที่ปรารถนาของอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ =

Role Performance and Role Preference of Chiangmai University Professors.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.